

ΑΓ.ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 11,ΠΕΙΡΑΙΑΣ/Τ.Κ.:18532/ΤΗΛ:210-4224752

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2015 ΣΤΗΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Α1.

Στα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» εντοπίζουμε συγκεκριμένα γνωρίσματα των δημοτικών τραγουδιών, όπως η λειτουργία του αριθμού 3. Ένα επαναλαμβανόμενο χαρακτηριστικό της δομής του ποιήματος είναι η σύνθεση στοιχείων ανά 3.

Όταν προσπαθεί να θυμηθεί πού είχε ξαναδεί την «Φεγγαροντυμένη», αμφιβάλλει ανάμεσα σε τρεις δυνατότητες:

Απόσπασμα 4 [21], στχ. 14-16 «Καν...σε ναό... Το γάλα της μητρός μου».

Έπειτα πάλι, όταν περιγράφει πόσο δυνατό νιώθει το χέρι του αφότου χάθηκε η οπτασία, λέει ότι τώρα ήταν πιο δυνατό από τρεις περιπτώσεις στο παρελθόν: απόσπασμα 5 [22] στχ.16-20 «Με δύναμη...πατούσα.»

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό στοιχείο που αντλείται από το δημοτικό τραγούδι είναι και το «αδιανόητο καθ' υπερβολή» (απόσπασμα 4, στχ.7) => «Τότε από φως μεσημερινό η νύχτα πλημμυρίζει.»

Τρίτο γνώρισμα των δημοτικών τραγουδιών είναι ο δεκαπεντασύλλαβος και η γλώσσα. «Βλέπουμε λοιπόν πόσο η συγγένεια του σολωμικού δεκαπεντασύλλαβου με τον όμοιο στίχο της λαϊκής προφορικής λογοτεχνίας είναι στενή» (Κ. Βάρναλης) Κάθε στίχος έχει ολοκληρωμένο νόημα και δεν υπάρχουν διασκελισμοί. Στην 8^η συλλαβή του στίχου υπάρχει τομή, που χωρίζει τον στίχο σε 2 ημιστίχια. Το δεύτερο ημιστίχιο συμπληρώνει ή προεκτείνει το νόημα του πρώτου. Επίσης, υπάρχουν πολλές συνιζήσεις. Ακόμα, για την αποφυγή της χασμωδίας, χρησιμοποιείται συχνά η έκθλιψη.

Ο Σολωμός ζητάει οι στίχοι του να είναι γεμάτοι φωνήεντα και να δίνουν στο ποίημα μεγάλη ηχητική αποαλότητα:

«Εκοίταξε τα' αστέρια , κι εκείνα αναγαλλιάσαν

Και την αχτινοβόλησαν και δεν

την εσκεπάσαν»

(Απόσπασμα 4 [21])

Β1. Στο απόσπασμα 4 [21] (στχ. 1-8) μας εντυπωσιάζει η εικόνα της πάμφωτης Φεγγαροντυμένης με το κυπαρισσένιο παράστημα και την εξαίρετη ομορφιά, καθώς την ακτινοβολούν τα αστέρια και στέκεται στην επιφάνεια της θάλασσας χωρίς να βυθίζεται. Τα αστέρια την λούζουν με το εκθαμβωτικό τους φως , χωρίς ωστόσο να την καλύπτουν, χωρίς να την κάνουν να μην φαίνεται από το εκτυφλωτικό αυτό φως. Η εικόνα της φωτοχυσίας δίνεται σε ανιούσα κλιμάκωση : στο στχ. 7 η νύχτα γίνεται μέρα και μάλιστα καταμεσήμερο, πλημμυρίζοντας από φως σαν εκείνο του πάμφωτου μεσημεριάτικου ήλιου. Η λάμψη του φωτός γενικεύεται και κορυφώνεται, καθώς χύνεται σε όλην την πλάση, που γίνεται ναός και που λάμπει παντού. Είναι

αξιοπρόσεκτο ότι το φως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί φως που ταυτίζεται με το θείο, ενώ οι μεταφορές «στη θεικιά θωριά της» και «η χτίσις έγινε ναός» υποδηλώνουν την θρησκευτικότητα του Σολωμού.

Στο απόσπασμα 3 {20} παρουσιάζεται η αρραβωνιαστικιά του Κρητικού να χαίρεται για το γαλήνεμα της θάλασσας και να τον σφίγγει ενώ κοντά της πέφτει πάλι ένα φως: όχι αυτό που προερχόταν από το αστροπελέκι της καταιγίδας αλλά το γαλήνιο φως του φεγγαριού, καθώς καθρεφτίζεται στην ήρεμη επιφάνεια της θάλασσας τρεμοπαίζοντας. Όπως συμπεραίνουμε, το φως και στις δύο περιπτώσεις εκφράζει την κατάσταση της φύσης, δηλαδή από την μια την αγριότητα της και από την άλλη την γαλήνη της. Στην συνέχεια μας αναφέρει ότι η Φεγγαροντυμένη φωτίζεται από το δροσάτο φως του φεγγαριού:

«Έτρεμε το δροσάτο φως στην θεικιά θωριά της,

Στα μάτια της τα ολόμαυρα και στα χρυσά μαλλιά της.»

Όλα προβάλλονται λουσμένα στο «δροσάτο φως» του φεγγαριού, η φράση αποδίδει τις ανταύγειες του φωτός του φεγγαριού στη μορφή της φεγγαροντυμένης με σχήμα συναισθησίας, αφού το φως το αντιλαμβάνεται και η αίσθηση του θερμού-ψυχρού και η αίσθηση της όρασης.

Στο απόσπασμα 5 [22], στχ. 11 μέσω του λογοτεχνικού ευρήματος του ονείρου, ο Κρητικός πέφτει κουρασμένος να κοιμηθεί, βλέπει εφιάλτες με τις εφιαλτικές στιγμές της θαλασσοταραχής. Παρούσα πάλι η αγριότητα της φύσης με τα αστροπελέκια.

B2. α)

Η Φεγγαροντυμένη αφού «διάβασε» τον πόνο της ψυχής του Κρητικού εκδηλώνοντας τα συναισθήματά της εξαφανίζεται ξαφνικά χωρίς να μιλήσει. Ο Κρητικός διακόπτει την αφήγηση των γεγονότων και μας μεταφέρει στο αφηγηματικό παρόν (από τον χρόνο της ιστορίας περνάμε στον χρόνο της αφήγησης). Στους στχ. 5-14 μιλά ο Κρητικός ως πρόσφυγας. (σύμφωνα με κάποια άποψη στο σημείο αυτό υπάρχει πρόδρομη αφήγηση). Η μετάβαση στο παρόν γίνεται με το χέρι: ο Κρητικός το είχε σηκωτό κι όταν εξαφανίστηκε η Φεγγαροντυμένη άρχισε να μιλά για αυτό σε άλλο χρονικό επίπεδο.

Μέσα στην αφήγηση γεγονότων του παρόντος ή αλλιώς στην πρόδρομη αφήγηση μεσολαβεί μια μικρή επάνοδος στην κύρια αφήγηση σαν αναδρομική αφήγηση μέσω της οποίας ο αφηγητής μεταβαίνει και πάλι στο χρόνο της ιστορίας. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του λογοτεχνικού ευρήματος του ονείρου.

Μετά την αναδρομή του ονείρου, ο αφηγητής επανέρχεται στην κανονική αφήγηση (δηλαδή στην πάλη με τα κύματα) αλλά και στο απώτερο παρελθόν (δηλαδή στους αγώνες του στην Κρήτη). Το χέρι χρησιμοποιείται πάλι εδώ ως μέσο μετάβασης. Ο Κρητικός θυμάται ότι αυτό το χέρι του στην τρικυμία ήταν πολύ δυνατό, για να δείξει την τρομερή δύναμη που κατέβαλε, την συγκρίνει με την δύναμη που είχε στο πιο μακρινό παρελθόν. Κάνει, λοιπόν, μια αναδρομή στα πρώτα του νιάτα, στους ηρωικούς αγώνες με τους Τούρκους στην Κρήτη παρέχοντας κάποιες πληροφορίες από το παρελθόν του ήρωα.

B2. β)

Η Φεγγαροντυμένη αφού κοίταξε τα αστέρια, έστρεψε το βλέμμα της προς τον Κρητικό που βρισκόταν μπροστά της μέσα στα νερά της θάλασσας, τον κοίταζε στρέφοντας το ενδιαφέρον της προς αυτόν σαν να την είχε μαγνητίσει. Η Φεγγαροντυμένη και η στροφή του βλέμματός της στον Κρητικό, παρομοιάζονται με μία πυξίδα και με την μαγνητική βελόνα της που στρέφεται στον βορρά. Για να γίνει

πιο αισθητή η προτίμηση της Φεγγαροντυμένης στον Κρητικό, χρησιμοποιείται το σχήμα άρσης-θέσης: «όχι στην κόρη, αλλά σ'εμέ την κεφαλή της κλίνει».

Ταυτόχρονα, γίνεται χρήση του δραματικού Ενεστώτα για να παρουσιαστεί πιο ζωντανά και παραστατικά η κίνηση της Φεγγαροντυμένης. Το φαινόμενο του μαγνητισμού αξιοποιήθηκε μεταφορικά για την έλξη μεταξύ ψυχών, πνευμάτων, σωμάτων σε πάμπολλα κείμενα ήδη από την αρχαιότητα.

Η παρομοίωση της πετροκαλαμίθρας υπογραμμίζει εμφατικά την έλξη Φεγγαροντυμένης και Κρητικού.

Γ1. α)

Ο Κρητικός βλέποντας την Φεγγαροντυμένη έχει την εντύπωση ότι την είχε γνωρίσει στο παρελθόν ως εξιδανικευμένη μορφή η οποία έρχεται τώρα ως ανάμνηση ευχάριστη και σχεδόν ξεχασμένη. Αμφιβάλλει ανάμεσα σε τρεις δυνατότητες: Αν την είχε δει θαυμάζοντάς της σε ναό ως εικόνη, αν την είχε πλάσει ως ερωτικό ίνδαλμα με την φαντασία του ή αν αυτή ήταν μια φανταστική μορφή των ονείρων της βρεφικής του ηλικίας ή ίσως η μορφή της μητέρας του, το μητρικό μορφοειδωλό. Η αναζήτηση της μορφής από τον Κρητικό στο μακρινό παρελθόν απηχεί πλατωνικές απόψεις για την αναγνώριση στα πράγματα του κόσμου τούτου ιδεών (προτύπων) που η ψυχή μας έχει αντικρίσει σε ένα προσωπικό της στάδιο. Η Φεγγαροντυμένη είναι μια αρχέγονη μορφή του συλλογικού ασυνειδήτου :μητέρα-αρραβωνιαστικά-Αφροδίτη-Παναγιά.

β)

Η Φεγγαροντυμένη εξαφανίζεται ξαφνικά και ο Κρητικός αισθάνεται στο χέρι που είχε σηκώσει την σταλαγματιά από το δάκρυ της. Ύστερα από το όραμα της Φεγγαροντυμένης, η εξαφάνισή της, που άφησε τον Κρητικό χωρίς στήριγμα, σηματοδότησε την αλλαγή της ζωής του. Έχει χάσει πια την επιθετικότητα, την ορμή, το μένος, την γενναιότητα του πολεμιστή κι έχει καταντήσει ένας ψωμοζήτης ζητιάνος που απλώνει το χέρι στους ανθρώπους επαιτώντας και ζώντας μια ταπεινωτική και εξευτελιστική ζωή που τον κάνει να κλαίει. «... Η αρνητική εξέλιξη στην ζωή του ήρωα σηματοδοτείται ως μεταβολή ήθους και επανιεράρχησης αξιών, δηλαδή ως ριζική ψυχική μεταμόρφωση του ήρωα, που βρίσκει τώρα την πλήρωση μέσα στην αγάπη του άλλου κι όχι , όπως πριν, στον εξοντωτικό ανταγωνισμό, που κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (αγώνας ελευθερίας) υπήρξε το αξιολογικό μοντέλο που καθόριζε το ήθος και την στάση του.» (Ε.Γ. Καψωμένος)

Δ1.

Στο ποίημα του Καρυωτάκη « Της θάλασσας νεράιδα» εντοπίζουμε ομοιότητες σε αναλογία με το διδαγμένο κείμενο του Σολωμού «Ο Κρητικός».

-Μια πρώτη ομοιότητα σχετίζεται με τις εικόνες των κρυμμένων πραγμάτων, με την κρυφή όψη που εντοπίζουμε στο έργο του Σολωμού. Η πιο καθαρή περιγραφή μιας τέτοιας ανάδυσης του κρυφού είναι η περιγραφή της εμφάνισης της Φεγγαροντυμένης στο ποίημα ως μία άλλη Αφροδίτη (Απόσπασμα 3 [20] στχ. 12). Ο φραστικός τρόπος με τον οποίο δίνεται η εμφάνιση της γυναικείας μορφής (βρέθηκε μία Φεγγαροντυμένη) , αιφνιδιάζει τον αναγνώστη, γιατί με αυτήν την διατύπωση θεωρείται γνωστή η ύπαρξη παρόμοιων θηλυκών μορφών και η εμφάνισή τους. Στο ποίημα του Καρυωτάκη, η γυναικεία μορφή προβάλλεται έξαφνα «Από τα βράχι' ... κεφάλι», «Ένα κορμί ....αργοπροβάλλει».

-Η δεύτερη ομοιότητα που απορρέει μετά την εμφάνισή της είναι η τρομερή εντύπωση, έλξη, θαυμασμός που προκαλείται στον ήρωα , ανάλογα συναισθήματα που προβάλλονται και στον Κρητικό.

Ωστόσο, εντοπίζονται και διαφορές όπως:

- Στον «Κρητικό», η Φεγγαροντυμένη είναι μια γυναικεία μορφή που ενώ είναι ερωτική, είναι και σεμνή, δεν αναφέρεται πουθενά η γύμνια του κορμιού της, πράγμα που παραπέμπει στην ιερότητα της Παναγίας.

-Μια άλλη διαφορά είναι ότι στο ποίημα του Καρυωτάκη το πλάσμα αυτό προσδιορίζεται ως μια νεράιδα ενώ στο κείμενο του Κρητικού αποδίδονται στην Φεγγαροντυμένη διαφορετικές ερμηνείες και συμβολισμοί.

- Μια τρίτη διαφορά είναι ότι ο Κρητικός , αν και νιώθει τεράστια θλίψη μετά την εξαφάνιση της Φεγγαροντυμένης, δεν την αναζητά, δεν τρέχει να ακολουθήσει την μορφή της ενώ στο ποίημα του Καρυωτάκη ο ήρωας , τρελός από έρωτα βουτά στο κύμα να την ακολουθήσει. Επίσης, στο ποίημα του Καρυωτάκη το συναίσθημα του ήρωα είναι καθαρά ερωτικό και ηδονικό προς της κοπέλα ενώ στον Σολωμό η Φεγγαροντυμένη συνδυάζει ερωτικό, μητρικό και θρησκευτικό συναίσθημα.

ΟΡΟΣΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΑΜΑΝΑΤΙΔΟΥ ANNA
ΓΑΒΡΙΛΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ